

YENİ-ASUR KEHANET METNİ K.2401'DE GEÇEN *tuppi adê ša*
^d*Aššur* İFADESİNİN ANLAMI ÜZERİNE

Selim F. ADALI*

Öz

Yeni-Asur kehanet metni K.2401'de (=SAA 9 3) geçen *tuppi adê ša* ^d*Aššur* ifadesi – son zamanlarda üretilen alternatif yorumlara rağmen – genel olarak kral ile Tanrı Aššur arasında gerçekleştirilen bir antlaşma olarak değerlendirilir. Söz konusu ifadenin bir kehanetin başlığı mı olduğu ayrı bir belgeyi mi kastettiği belirsizdir. Böyle bir durumda, metinde Asur kralı Esarhaddon adına antlaşmayı hazırladığı söylenen Tanrıça İstar'ın rolü de tartışılabilir. Bu çalışma, K.2401'de geçen *tuppi adê ša* ^d*Aššur* ifadesine açıklık getirerek metindeki kehanetlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmayı hedefliyor.

Anahtar Kelimeler: Asur Kehanet Metinleri, Yeminler, Antlaşma, Tevrat

Abstract

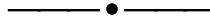
**On the Expression *tuppi adê ša* ^d*Aššur* in Neo-Assyrian
Prophetic Text K.2401**

The Neo-Assyrian Prophetic Text K.2401 (= SAA 9 3) contains the expression *tuppi adê ša* ^d*Aššur* which has been explained – except for a few alternative interpretations – as a reference to a

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü.
e-posta: selim.adali@asbu.edu.tr

treaty between the king and the god Aššur. There is uncertainty as to whether the expression is a label for a prophecy or a reference to a separate text. The goddess Ishtar's role is the establishment of a treaty for Esarhaddon is also in need of clarification. The present study seeks to contribute to the interpretation of the expression *tuppi adê ša*^d Aššur and hence the prophecies contained in K.2401.

Keywords: Neo-Assyrian Prophetic Texts, Oaths, Treaty, Hebrew Bible

Giriş

George Smith, “Esarhaddon’a cesaret verici hitaplar” (*addresses of encouragement to Esarhaddon*) başlığıyla çivi yazılı bir metnin (K.4310 [=SAA 9 1]) çizim kopyasını 1875 yılında yayınladı.¹ 1878 yılında Theophilus G. Pinches metnin çevirisini yapsa da kehanet metni olduğunu fark eden Alphonse Delattre oldu.² 1888 yılındaki makalesinde Delattre, söz konusu metnin kehanet (“*oracle*”) içerdiğini ve tanrıların sözlerini bir insanın – Delattre’in tabiriyle “Assur peygamberlerinin” (“*the prophets of Assur*”) – aracılığı ile ilettiğine dikkat çekti ve bunu Tevrat yazım geleneğinde anlatılan İbrani peygamberlere benzetti.

Yeni-Asur kehanet metinlerinin çoğu 19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın ilk çeyreği arasında bulundu ve yayınlandı. 1970’lerden günümüze kadar Manfred Weippert, Herbert Huffmon, Maria deJong Ellis, Tomoo Ishida, ve Martti Nissinen başta olmak üzere Asurologlar ve Tevrat uzmanları, Yeni-Asur kehanet metinleri ve Tevrat yazımlarını karşılaştıran çalışmalar yaptılar.³ Günümüzde bilinen bütün Yeni-Asur kehanet metinleri, Simo Parpola tarafından 1997 yılında State Archives of Assyria serisinin 9. cildi olarak (SAA 9) yayınlanmıştır.⁴

Günümüzde bilinen 11 Yeni-Asur kehanet metni, Asur kralları Esarhaddon (MÖ 680-669) ve Assurbanipal (MÖ 668-627) dönemlerine tarihlenmiştir. Hepsi, Kral Assurbanipal’in Nineve’deki büyük saray kütüphanesinde, Koyuncuk ören yerinde bulunmuştur. Bunun dışında Asur

¹ Smith 1875.

² Delattre 1888.

³ Yeni-Asur kehaneti ve kehanet metinleri hakkında detaylı kaynakçalar için bkz. Parpola 1997: cix-cxii; Weippert 2002: 39; Nissinen 2003: 223-260; Jong 2007: 467-496; Mack 2010: 400-424.

⁴ Parpola 1997; Nissinen 2003: 97-132.

kehanetleri hakkında aynı iki kralın dönemine tarihlenen yazışmalar ile kral yazıtları ve Orta ile Yeni Asur dönemlerinin farklı zamanlarına tarihlenen edebi eserler, kelime listeleri ve ritüel metinlerinde kâhinlere ve kehanetlere yapılan atıflar yer almaktadır.⁵ Mari kralı Zimri-lim (MÖ 1775-1761) zamanında ve genel olarak Eski Babil döneminde kehanetler mektuplara kaydedilip krala gönderilirdi.⁶ Esarhaddon ve Assurbanipal dönemlerinde Asur İmparatorluğu’nda kehanetler özel belgelerde toplanırdı. Bu iki kraldan önceki dönemlere ait bir kehanet metni veya kehaneti bir bütün olarak belirten bir mektup henüz bulunmamıştır. Asurluların bu dönemlerinde kehanetlerin nasıl kayda alındığı bilinmemektedir. Bir görüşe göre Esarhaddon ve Assurbanipal’in mensup olduğu ve II. Sargon’la başlayan Sargon hanedanına meşruiyet kazandırmak için falcılık ve kehanete özel bir vurgu yapılmıştır.⁷ Esarhaddon ve Assurbanipal’in kral yazıtlarında kehanetlere ayrıntılı atıflar yapılması da bu görüşü desteklemektedir.⁸

Yeni-Asur kehanet metinleri ikiye ayrılır. Literatürde, çeşitli kehanetleri bilinçli olarak bir araya getiren her bir belgeye “koleksiyon” (*collection*) adı verilir; bu belgeler tek çizgi ile bölümlere ayrılır ve her bölümde bir kâhinin sözleri kaydedilirdi.⁹ Bunun yanı sıra mektuplarda veya Parpola’nın “rapor” (*report*) olarak sınıflandırdığı belgelerde tek bir kehanet kaydedilirdi. Bunlar, koleksiyonlarda birleştirilerek arşivlenirdi.¹⁰ Kral Esarhaddon’a iletilen birkaç kehaneti bir arada toplayan K.2401 de Parpola tarafından ‘koleksiyon’ olarak tasnif edildi.¹¹

Yeni-Asur kehanet metni K.2401

Kral Esarhaddon’u belirten metnin tam tarihi bilinmiyor. Kimmerlere karşı kazanılan askeri bir zaferden söz ettiği için (Kol. II St. 1) bu belge MÖ 679’dan sonraya tarihlenebilir.¹² Melid okuması doğru ise (ama kesin değildir; bkz. Kol. I St. 35), K.2401’ün tarihi için Melid kralı Mugallu’ya yapılan MÖ 675 seferinden sonraki bir tarihi düşünmek gerekir.¹³ Esarhaddon katıldığı ve tahta çıkmadan önceki iç savaşa

⁵ Nissinen 2003: 133-177.

⁶ Charpin 1992.

⁷ Fales ve Lanfranchi 1997.

⁸ Kral yazıtlarında kehanet ve kâhinlere yapılan atıflar için bkz. Nissinen 2003: 137-150.

⁹ Parpola 1997: lxii-lxiii.

¹⁰ Parpola 1997: lxiii n. 276-278; Jong 2007: 176.

¹¹ Parpola 1997: 22-27.

¹² RINAP 4 1 iii 43-46 in Leichty 2011: 18. Esarhaddon dönemini konu alan bir Babil yılığı Asur kayıtlarında Kimmerlere karşı beyan edilen tek zaferi MÖ 679’a tarihleniyor; ABC 14 12; Grayson 1975: 125.

¹³ Bu seferin MÖ 675 tarihi bir Babil yılığından biliniyor. Bknz. ABC 1 iv 10; Grayson 1975: 83.

göndermeler olduğu için (Kol. II St. 10-25) bir öneriye göre metin, tahta geçme töreniyle ilişkili olarak MÖ 681/680'e tarihlenmektedir.¹⁴ Böyle bir durumda Kimmerler veya Melid gibi yerlere karşı olaylar gerçekleşmeden önce devletin kendi seçkin sınıfına propaganda yapmak için kehanetlerin söylendiğini düşünmek mümkündür. Alternatif olarak; kehanetler, zaferlerden sonra Asurluları cesaretlendirmek için de kaydedilmiş olabilir. Bir hipoteze göre K.2401'de geçen kehanetler, Esarhaddon'un tahta geçişini meşrulaştırmak ve varisi Assurbanipal'ı yüceltmek için söz konusu tarihsel olaylardan sonra yazdırılmıştır.¹⁵

Metinde Tanrı Aşşur'un bir şölen düzenlediği söylenir (Kol. I St. 14). Tanrıça İssar da bir şöleden söz eder (Kol. III St. 26).¹⁶ Bu şölenle İssar su ve ekmecli bir ritüel yürütür (Kol. III St. 2-15). Bu şölenlerin kendilerine özgü adları veya yapıldıkları zaman belirtilmemiştir. Aşşur kehanetleri ve Aşşur'un antlaşmasının ritüelleri Assur kenti Eşarra tapınağında yapılmıştır (Kol. I St. 14). Kol. IV St. 10-13 için önerilen restorasyon doğru ise İssar ritüelleri ve kehanetleri de Assur kentindeki aynı tapınakta yapılmış olabilir fakat bu restorasyon kesin değildir. Söz konusu Tanrıça İssar'ın Erbilli İssar olduğu düşünülürse Kol. IV St. 10-13'deki ritüel, Erbil'de yapılmış olabilir. Söz konusu şölen ve ritüellerin tahta geçme veya benzeri bir tören olup olmadığını tespit edebilmek mümkün değildir.

K 2401'de ritüeller ve kehanetler eşliğinde "Tanrı Aşşur'un yeminler tableti/antlaşma tableti" (*tuppi adê ša^d Aššur*) tanıtılır. K 2401'de geçen *tuppi adê ša^d Aššur* ifadesinin ne anlama geldiği literatürde tartışma konusu olmuştur. Öncelikle K.2401'in SAA 9 3'de yer alan transkripsiyonu ve çevirisi verilecektir.¹⁷ Konu hakkında yapılmış çalışmalar ele alınarak bir analiz yapılacaktır.

¹⁴ Parpola 1997: lxiv.

¹⁵ Pongratz-Leisten yayınlanacak. Yayınlanmadan önce makalesini benimle paylaştığı için Pongratz-Leisten'e teşekkür ederim.

¹⁶ İssar, Tanrıça İstar'ın Yeni-Asur telaffuzudur. Bu çalışmada İssar adı kullanılmıştır.

¹⁷ Ekteki fotoğrafları yayınlama izni verdikleri için British Museum Mütevelli Heyeti'ne (Trustees of the British Museum) teşekkür ederim.

K.2401 (= SAA 9 3)

26 mm (kalınlık) x 75 mm (genişlik) x 139 mm (boy)

I. Kolon

1. [x x x x x x x x x]
2. [x x x x x x x x x]
3. [x x x x x x x]-^ran⁷
4. [x x x x x x x]-nu-ni
5. [x x x x x x x] *ṭa-ab-tú*
6. [x x x x x x]x *dī-na*
7. [x x x x i]ḥ-ti-ši-in
8. [x x x-šú-n]u *us-se-li-a*
9. [DI-mu a]-na AN-e u KI.TIM
10. [DI-m]u¹ a-na É.ŠÁR.RA
11. [DI-mu] ^ra⁷-na^m Aš-šur-PAB-AŠ MAN^{KUR} Aš-šur
12. [šul-m]u *ša^m Aš-šur-PAB-AŠ*
13. [iš-kun]-u-ni *ina UGU GİR.II *lil-lik**
14. [sin-nu ina] ^rÉ⁷.ŠÁR.RA^d Aš-šur *is-sa-kan*
15. [x x x] *ša URU¹.ŠÀ-URU*
16. [x x x^m Aš]-^ršur-PAB⁷-AŠ
17. [x x x x x x x x x-n]i
18. [x x x x i-n]a-*áš-ši*
19. [x x x x x x] KUR.KUR
20. [x x x x]-^rti⁷ *ina IGI^d Aš-šur*
21. [x x x]-^ra⁷-ni TA^m Aš-šur-PAB-AŠ
22. [x x x] *il-lak-u-ni*
23. [x x x x]-šú *i-šar-ru-pu*
24. [x x a-n]a *ga-ri-ni-šú*
25. [x x x l]u⁷ MUN 3 *tim-me*
26. [x x x IG]I.II⁷-šú *ú-še-taq*

-
27. [si-ta-am]-me-a DUMU.MEŠ^{KUR} Aš-šur
  28. [LUGAL LÚ.K]ÚR-šú *ik-ta-šad*
  29. [LUGAL-ku-n]u LÚ.KÚR-šú
  30. [ina KI.TA G]İR.II-šú *is-sa-kan*
  31. [TA ra-b]a¹ dUTU-ši
  32. [a-di na-pa-a]ḥ^d UTU-ši
  33. [TA na-pa-a]ḥ^d UTU-ši
  34. [a-di ra]-ba^d UTU-ši
  35. [^{URU}Me-li-d]i *a-ḥap-pi*
  36. [x x x a-ḥa]p-^rpi⁷
  37. [x x x x x x x]

II. Kolon

1. ^[KUR]*Gi-mir-a-a ina ŠU-šú¹ a-šá-kan²*
  2. ¹*i-šá-tu ina* ^{KUR}*El-li-pi um-ma-ad*
  3. *kip-pat IV-tim* ^d*Aš-šur it-ta-na-šú*
  4. TA É *i-nap-pa-ḥa-an-ni*
  5. É *i-rab-bu-u-ni*
  6. LUGAL *mi-ḥir-šú la-áš-šú*
  7. *a-ki ši-it* ^d*Šá-maš na-mir*
  8. *an-ni-u šul-mu ša ina* IGI ^d*EN-TÜR*
  9. *ina* IGI DINGIR.MEŠ-*ni šá-ki-nu-u-ni*
-
10. *an-nu-rig* ^{LÚ}*sar-sar-a-ni an-nu-¹ti²*
  11. *us-sa-ad-bi-bu-ka us-se-šu-nik-ka*
  12. *il-ti-bu-ka at-ta pi-i-ka*
  13. *tap-ti-ti-a ma-a a-ni-na* ^d*Aš-šur*
  14. *a-na-ku kil-la-ka as-se-me*
  15. TA ŠÀ-*bi KÁ.GAL AN-e*
  16. *at-ta-qa-al-la-al-la*
  17. *la-ak-ru-ur i-šá-tu lu-šá-kil-šú-nu*
  18. *at-ta ina bir-tu-šú-nu ta-za-az*
  19. TA *pa-ni-ka at-ti-ši*
  20. *a-na* KUR-*e us-se-li-šú-nu*
  21. NA₄.MEŠ *aq-qul-lu ina* UGU-*ḥi-šú-nu a-zu-nu-un*
  22. LÚ.KÚR.MEŠ-*ka uḥ-ta-ti-ip*
  23. *da-me-šú-nu* ÍD *um-tal-li*
  24. *le-mu-ru lu-na-i-¹du²-ni*
  25. *a-ki* ^d*Aš-šur* EN DINGIR.MEŠ *a-na-ku-ni*
  26. *an-nu-u šul-mu šá ina* IGI *ša-al-me*
  27. *tup-pi a-de-e an-ni-u šá* ^d*Aš-šur*
  28. *ina* UGU *ḥa-'u-u-ti ina* IGI LUGAL *e-rab*
  29. Í-DÙG-GA *i-za-ar-ri-qu*
  30. UDU.SISKUR.MEŠ *ep-pu-šú*
  31. ŠEM.ḪI.A *il-lu-ku*
  32. *ina* IGI LUGAL *i-sa-as-si-u*
-
33. *a-bat* ^{d15} ^{ŠÁ} ^{URU}*Arba-il*
  34. *a-na* ^m*Aš-šur-PAB-AŠ* MAN ^{KUR}*Aš-šur*
  35. DINGIR.MEŠ AD.MEŠ-*ia* ¹*ŠEŠ.MEŠ-ia al-k²a-ni*
  36. *ina* ŠÀ *a-d[e-e x x x]*
(bir dize eksik olabilir)

III. Kolon

1. [x x x x x x x x x]
2. *ina* UGU [*tam-l*]*e-eḫi-ir*¹-*ṣ*[*u* x x x]
3. A.MEŠ *ṣar-ṣa-ri ta-si-qi-šú*¹-*nu*¹
4. ^{DUG}*ma-si-tú* *ša* 1 BÂN
5. A.MEŠ *ṣar-ṣa-ri tu-um-ta-al-li*
6. *ta-at-ta-an-na-šú*¹-*nu*
7. *ma-a ta-qab-bi-a ina* ŠÀ-*ku-nu*
8. *ma-a*^{d15} *pa-aq-tú* *ši-i*
9. *ma-a tal-la-ka ina* URU.MEŠ-*ku-nu*
10. *na-gi-a-ni-ku-nu* NINDA.MEŠ *ta-ka-la*
11. *ta-maš-ši-a a-de-e an-nu-ti*
12. *ma-a* TA ŠÀ A.MEŠ *an-nu-ti*
13. *ta-šat-ti-a ta-ḫa-sa-sa-ni*
14. *ta-na-ša-ra a-de-e an-nu-ti*
15. *ša ina* UGU ^m*Aš-šur-PAB-AŠ* *áš-kun-u-ni*

-
16. *a-bat*^{d15} *ša*^{URU} *Arba-il*
  17. *a-na*^m *Aš-šur-PAB-AŠ* MAN ^{KUR} *Aš-šur*
  18. *a-ki* *ša me-me-ni la e-pa-šú*¹-*u-ni*
  19. *la a-di-nak-kan-ni*
  20. *ma-a* 4 *si-ip-pi* *ša*^{KUR} *Aš-šur*
  21. *la ak-pu-pa-a la a-di-nak-ka-a*
  22. LÚ.KÚR-*ka la ak-šú*¹-*du*
  23. ^{LÚ}*gi-ši-ši-ka a-a-bi-ka*
  24. [*a-ki gu*]*r-šip-ti la al-qu-tú*
  25. [*at-t*]*a a-na a-a-ši mi-nu ta-di-na*
  26. [*a-k*]*a-li* *ša qa-ri-te*
  27. *l*[*a-áš-šú*]¹ *ša ak la* É-DINGIR
  28. *a*[*k-ka-l*]*i a-ka-li*
  29. *ak-k*[*a*]¹ *li*¹ *ka-a-si*
  30. *ma-a ina pa-ni a-da-gal*
  31. IGI.II *ina* UGU-*ḫi ak-tar-ar*
  32. *ma-a ket-tu-ma* 1 BÂN *a-kal a-ṣu-di*
  33. 1 BÂN ^{DUG}*ma-si-tú* *ša KAŠ DUG.GA*
  34. *ke-in*^U *ur-qí a-ku-su*
  35. *la-áš-ši-a ina pi-ia la-áš-kun*
  36. *lu-mal-li ka-a-su ina* UGU-*ḫi la-as-si*
  37. *la-la-a-a lu-tir-ra*

IV. Kolon

1. [x x x x x x x x]
2. [x x x x x x x]-ni
3. [x x x x x x] *la-áš-ši*
4. [x x x x x x *la-a*]*l-lik*
5. [x x x x x] *e-ta-li-a*
6. [x x x *sin*]-nu *a-sa-kan*
7. [*a-ki ina ŠÀ-bi*] *a-na-ku-ni*
8. [*ma-a nu-da*[?]] *a-ki*^{d15}
9. [*ša*^{URU}]^r *Arba-il at-ti-ni*
10. [*a-na*^{KUR} *Aš*]-šur *ut-ta-am-me-ša*
11. [*né-mal*[?] -*k*] *a la-mu-ur KUR.MEŠ-ni*
12. [*ina GÌR.II-ia*[?]] *la-ak-bu-us*
13. [*la-ad-bu*[?]]-ub *ina UGU*^m *Aš-šur-PAB-AŠ*
14. [*ú-ma*]^r -*a ri-iš*^m *Aš-šur-PAB-AŠ*
15. [4 *si-ip-p*]*i ša*^{KUR} *Aš-šur*
16. [*ak-tap-p*]*a at-ta-nak-ka*
17. [LÚ.KÚR-*k*]*a ak-ta-ša-ad*
18. [UN.MEŠ *š*]*a is-si-ka i-za-zu-ni*
19. [*tè-en-šú-n*]*u na-bal-ku-ut*
20. [*ina ŠÀ an-ni-t*]*i ta-am-mar*
21. [*a-ki*^{d15} *ša*^{URU}]*Arba-il a-na-ku-ni*
22. [*ki-ma LÚ.LUL*[?] .MEŠ[?] *u*]*s-sa-di-du-ni*
23. [*ša i-mit-ti*] *ša šu-me-li*
24. [*ši-ip-tu*[?]]*na-šu i-za-z[u]*
25. [LÚ *man-za-az*]-É.GA[L]
26. [LÚ ARAD]-^rÉ^r.GA[L] *šu-^rnu^r*
27. [*ša ina UGU*]-*ka i-si-ḫu-ni*
28. [*al-ti*]-*bi-a ina UGU šin-ni-šú-nu*
29. [*a-na*^{GIŠ}]*za-qi-ba-a-ni*
30. [*aš*]-*sa-kan-šú-nu*
31. [^m*La-da-gil-DI*]*NGIR*^{rLÚ} *ra^r-gi-mu*
32. [^{URU} *Arba-il*]-^r*a-a^r*
33. [x x x x x x]^{d15}
34. [x x x x x x]-*lu-ni*
35. [*ir-tu-gu-um*]

Tercüme: ^{I 1-4} (kırık) ^{I 5} ... iyilik ^{I 6} ... ver ^{I 7} ... baktı ^{I 8} ...[onları]n ...yüceltti ... ^{I 9-11} Gök ve yere [*šulmu*], Ešarra'ya [*šulmu*], Asur ülkesi kralı Esarhaddon'a [*šulmu*]! ^{I 12-13} Esarhaddon için olan [*šulmu*](*-kehanetleri*) (kralın[?]/Tanrı Aššur'un[?]) ayaklarının dibine ulaşsın! ^{I 14} Tanrı Aššur, Ešarra'da bir (şölen) düzenledi. ^{I 15} ... İç Şehir'in (Assur)... ^{I 16} ... [Es]arhaddon. ^{I 17} ... ^{I 18} ... [k]aldırır. ^{I 19} ... ülkeler. ^{I 20} ... Tanrı Aššur huzurunda. ^{I 21} ... Esarhaddon ile. ^{I 22} ... gelirler. ^{I 23} ... (tütsü[?]) yakarlar ^{I 24} ... annesine. ^{I 25} ... üç sütun. ^{I 26} ... [gö]zünü gezdirir ...

---

^{I 27} “[Dinley]in, ey Asur ülkesi oğulları! ^{I 28-34} [Kral, düş]manları yendi. [Kralın]ız düşmanını [aya]klarının altına aldı, gün[batımından] gün[doğumun]a, gün[doğumunda]n gün[batımı]na! ^{I 35} [Meli]d'i yok edeceğim. ^{I 36} [...] y[ok ede]ceğim. ^{I 37} ... ^{II 1-2} Kimmerleri onun ellerine vereceğim ve Ellipi'yi ateşe vereceğim. ^{II 3-7} Tanrı Aššur dört diyarın hepsini ona verdi. Gündoğumundan günbatımına onun dengi kral yok. Güneş gibi parlıyor.” ^{II 8-9} Bu *šulmu(-kehaneti)* Bēl Tarbaši (‘Avlunun Efendisi’) ve tanrılar huzurunda gerçekleşmiştir.

---

^{II 10-13} “İmdi, hainler seni tahrik etti, seni sürdüler, seni kuşattılar. Sen ise haykırdın: ‘Duy beni, Ey Aššur!’ ^{II 14-17} Senin haykırışını işittim. Gökyüzünün kapısından kızgın bir ışık gönderdim, ateş yağdırmak ve onları yok etmek için! ^{II 18-21} Aralarında duruyordun, o yüzden onları huzurundan kaldırdım. Onları dağa sürdüm ve üzerilerine gökten ateş ve taş yağdırdım! ^{II 22-25} Düşmanlarımı doğradım ve nehri kanlarıyla doldurdum. Görsünler ve beni övsünler, ben Aššur'um, tanrıların kralı! ^{II 26} Bu *šulmu(-kehaneti)* *šalmu* huzurunda gerçekleşmiştir. ^{II 27-32} Tanrı Aššur'un bu yemin/antlaşma tableti (*tuppi adē ša^dAššur*), kralın huzuruna bir *ha'utu*-yastığının üstünde gelir. Kokulu yağ serpilir. Kurbanlar kesilir. Tütsüler yakılır. Kralın huzurunda (yüksek sesle) okurlar.

---

^{II 33-34} Erbilli Tanrıça İssar'ın Asur ülkesi kralı Esarhaddon'a sözü: ^{II 35-36} “Gelin, ey tanrılar, babalarım ve kardeşlerim, antlaşmada/yeminlerde ...” ^{II 37-38} ...

^{III 1} ... ^{III 2-6} Bir dilimi[*satu*]hın üzerine [koydu] ve onlara *šaršaru*-suyu verdi. Bir *sutum* ağırlığında sürahiyi *šaršaru*-suyu ile doldurdu ve onlara (bu) sözlerle verdi: ^{III 7-11} “Kalbinizde diyorsunuz ki: ‘İssar, küçüktür o’, ve (sonra) şehirlerinize bölgelerinize gideceksiniz, ekmek yiyeceksiniz su içeceksiniz ve bu antlaşmayı/yeminleri unutacaksınız! ^{III 12-15} “(Lakin) bu

sudan içiyorsunuz, beni hatırlayıp Esarhaddon'un adına hazırladığım bu antlaşmayı/yeminleri tutacaksınız!"

^{III 16-17)} Erbilli Tanrıça İssar'ın Asur ülkesi kralı Esarhaddon'a sözü: ^{III 18-19)} "Sanki hiçbir şey yapmadım, hiçbir şey vermedim sana! ^{III 20-24)} Asur ülkesinin dört tokmağını çeken ben değil miydim?! Onları sana vermedim mi?! Düşmanlarını yenmedin mi?! Sana karşı olanları ve düşmanlarını [kel]ebek gibi toplamadım mı? ^{III 25)} [Se]n! Sen bana ne verdin?! ^{III 26-31)} Şölenimde ye[mek yo]k, sanki tapınak yok! Yemeğimden mahrum bırakıldım, kadehimden mahrum bırakıldım! Onları bekliyorum, gözüm onların üzerinde! ^{III 32-37)} Gerçekten de, bir 1 *sūtum* ağırlığında aşure ve 1 *sūtum* ağırlığında olan bir sürahide tatlı bira hazırla! Alıp ağzıma sebze ve çorba koyayım, kadehi doldurayım ve ondan içeyim, çekiciliğimi geri kazanayım!"

^{IV 1-2)} ... ^{IV 3-5)} ... kaldırayım... gide[yim]... yukarı çıktım... ^{IV 6)} ... [bir şöl]en hazırladım. ^{IV 7-9)} [İçeride iken] ben, [dediler ki:] "Senin Erbil'li Tanrıça İssar olduğunu [biz biliyoruz]..." ^{IV 10-13)} Se[nin başarını] görmek için [A]sur [ülkesine] koyuldum, dağları aşmak ve Esarhaddon hakkında [konuşmak için. ^{IV 14-19)} [İmd]i sevin Esarhaddon! Asur ülkesinin [dört tokmağı]nı[çek]ip sana verdim. [Düşmanı]nı yendim. Senin yanında olan [halkın kanaati] değişti. ^{IV 20-21)} [Bun]lar [sayesinde] Erbilli [İssar] olduğumu göreceksin! ^{IV 22-24)} [Hainler?] getirildiği [zaman], [sağdakiler ve] soldakiler [ceza?] almak üzere orada olacak. ^{IV 25-30)} [Sana isyan eden sara[yılılar] ve saray [hizmetlileri]; onları ku[şattım] ve dışlerinden kazığa oturttum. ^{IV 31-35)} [La-dagil-i]li, [Erbil'den bir] *raggimu*... İssar .... kehanet söyledi.

Açıklamalar:

Kol. I. St. 9-13: Görüşüme göre, K.2401 bağlamında *şulmu*, "selametli ve iyi haber" anlamına geliyor. İyi haberin muhatabı *ana* prepozisyonu ile Kol. I st. 9-13 arasında belirtiliyor; evrene ("gök ve yere"), Assur kentinde şölenin yapıldığı Eşarra tapınağına ve Asur ülkesi kralı Esarhaddon'a iyi haberler (*şulmu*) geldiği söyleniyor. Bir diğer Yeni-Asur kehanet metninde *şulmu ana Aššur-aḫu-iddina* "Esarhaddon'a *şulmu* (iyi haber)" ifadesi vardır.¹⁸

Aynı şekilde, Kol. I St. 12-13'deki restorasyonu doğru kabul edersek, *şulmu* haberinin kralın veya Tanrı Aššur'un ayaklarının dibine

¹⁸ SAA 9 1 v 26.

ulaştığı söyleniyor. Kol. II St. 8-9'da *šulmu* haberi tanrılar ve tanrıların bulunduğu tapınak avlusunun bekçilerinden sayılan Bēl Tarbaşi ("Avlunun Efendisi") huzurunda yerleştirilmektedir. Ardından Kol. II St. 26'da başka bir *šulmu*-haberi *šalmu* huzurunda yerleştirilmiştir (*šalmu* için bkz. aşağıda **Kol. II St. 26**). Tercümede *šulmu*-haberinin "yerleştirilmesi" (Kol. II St. 8-9; Kol. II St. 26) olarak çevrilen *šakānu* fiili geniş bir semantiğe sahiptir.¹⁹ Kehanet olarak *šulmu*-haberleri sözel olarak tapınak ortamında bile söylene o anda kâtipler tarafından kayda geçirilip tabletlerle tanrı heykellerinin önüne yerleştirilmiş olabilirler.²⁰

Kol. I St. 13: Bu dizelerde kehaneti kimin söylediği belli olmadığı için bu iyi haberin kralın mı Tanrı Aššur'un heykelinin ayaklarının dibine mi ulaştığı belli olmuyor.

Kol. I St. 14, Kol. IV St. 6: K.2401'de Edebi Babilce lehçesinde geçen *isinnu* ("şölen") kelimesi yerine Yeni-Asur lehçesindeki hali *sinnu* kelimesi kullanılmış olabilir.²¹ Buna Kol. II St. 14'de *ikkillu* ("çığlık") yerine Yeni-Asurca *killu* (krş. SAA 9 5:3) ile *agarinnu* ("anne") yerine Yeni-Asurca *garinnu* (Kol. I St. 24) gibi, ön ünlünün düştüğü kelimeler örnek verilebilir.

Kol. II St. 26: "Görüntü, resim, heykel, sembol" anlamlarına gelen *šalmu*,²² bu bağlamda Tanrı Aššur'u veya kralı simgeleyen bir heykel,²³ sembol veya objeye işaret etmektedir.²⁴ Kelimenin tam olarak hangisini kastettiği bilinmemektedir. Esarhaddon'a ait bir kral yazıtına göre Esarhaddon kendisinin ve varisi Assurbanipal'in benzerini (*šalmu*) tasvir eden heykelleri veya kabartmaları Tanrı Aššur'un heykelinin bulunduğu platformda yapmıştır.²⁵ K.2401'de transkripsiyonda *ša-al-me* olan kelime, *šalmē* ("görüntüler") olarak da okunabilir.

Kol. III St. 2, 5: Metinde *šaršaru*-suyundan (*šaršaru* adlı kaptan sürahiye dökülen su) söz edilmektedir. İbranice *šaršūr/širšūr* ("taş kap; serinletici") ile bir karşılaştırma yapan Parpola aynı zamanda büyü metni Şurpu III 62'de de *šaršaru*-kabından içilerek edilen yemine dikkat çeker: *ma-mit šar-ša-ri A.MEŠ šá-tu-u* "(Asalluḫi) *šaršaru*'dan içilen su (ile edilen) yemini (bozacak)".²⁶

¹⁹ CAD Ş I s.v. *šakānu*, ss. 116-157.

²⁰ Kol. III St. 31-34'de böyle bir şey olduğu görüşü için bkz. Perroudon 1992.

²¹ Postgate 2002: 313.

²² CAD Ş s.v. *šalmu*, ss. 78-85; Dalley 1986.

²³ Tanrı Aššur'un heykeli olabilir; Parpola 1997: 24 n. ii 26.

²⁴ Silahlar ve tanrı sembolleri de *šalmu* olarak belirtilir; Dalley 1986: 92-93. Antlaşmalarda ve tanıklıkta tanrısal silahlara yer verilir; Holloway 2002: 67.

²⁵ RINAP 4 60 28'-29'; Leichty 2011: 138.

²⁶ Parpola 1997: 25.

K.2401’de geçen *tuppi adê ša* ^dAššur ifadesi

Tablette (Kol. II St. 27) geçen *tuppi adê ša* ^dAššur ifadesinin doğrudan çevirisi *adû* (“yemin”) sözcüğü dışında zorluk arz etmiyor. Geniş semantiği olan *adû*, çoğul isim haliyle bir antlaşmada edilen yeminler veya yeminlerin bulunduğu antlaşma anlamına gelebilir.²⁷ Bu bağlamda, ifadeyi “Tanrı Aššur’un yeminler/antlaşma tableti” olarak çevirmek mümkündür.

Asur kehanet metinlerini ilk kez yayımlayarak üstünde çalışan uzmanlar, bu belgelerin sadece kehanetleri kaydettiğini varsaydılar. “Tanrı Aššur’un yemin/antlaşma tableti” ifadesini de bir kehanetin adı olarak değerlendirdiler. 1970’lerde başlayan Tevrat’la karşılaştırmalı çalışmalarda da, Tevrat’taki YHWH gibi, tanrı Aššur’un bir antlaşmayla halkını kendine bağladığı düşünüldü. Bu yoruma yapılan itirazlarla konu literatürde tartışıldı.

K.2401’i ilk olarak kısmen (Kol. II ve III) yayımlayan Strong, metni bir kehanet (*oracle*) koleksiyonu olarak tanımladı.²⁸ Tablette geçen ritüeller kralın iyi haberler karşısında gösterdiği şükranın bir ifadesi; İssar’ın kült ile ilgili taleplerini ise tanrıçanın şikâyeti olarak yorumladı.²⁹ Strong, *tuppi adê ša* ^dAššur ifadesini “Tanrı Aššur’a ait emirler tableti” (*tablet of command belonging to the god Assur*) olarak çevirdi ve bu bağlamda İssar’ın kral Esarhaddon adına aynı antlaşmayı hazırlamasını da Aššur’un emirlerinin yerine getirilmesinin tanrıça tarafından hatırlatılması olarak yorumladı.³⁰ Strong, *tuppi adê* için neden “tablet of command” gibi bir çeviri yaptığını tartışmadı.

Strong’dan iki yıl sonra K.2401’in tam çizimini yayımlayan Craig, tartışmalara bir katkıda bulunmadı.³¹ Craig’in çiziminden hareketle bir çeviri yapan Scheil, *tuppi adê* ifadesini Strong’un çevirisine benzer biçimde “Tanrı Aššur’un emirler tableti” (*tablet des volontes d’Assur*) olarak çevirdi.³² Scheil bunun dışında bir açıklamada bulunmadı.

Jastrow, *tuppi adê* ifadesinin bir kehanetin adı olduğunu varsaydı ve ritüellerin de kehanete eşlik ettiğini düşündü.³³ Bu bağlamda *tuppi adê ša* ^dAššur, bu ifadenin geçmesinden önce bulunan Aššur’un kehanetini tarif ettiği varsayıldı.³⁴

²⁷ CAD A I s.v. *adû* A, ss. 131-134.

²⁸ Strong 1893.

²⁹ Strong 1893: 627.

³⁰ Strong 1893: 630.

³¹ Craig 1895: 22-25.

³² Scheil 1897: 206.

³³ Jastrow 1898: 345.

³⁴ Jastrow 1898: 345-346.

Daha sonraki araştırmacılar, K.2401’i, bir kehanetin *tuppi adê ša*^d *Aššur* olarak adlandırılma nedenini ve bağlantılı ritüellerle ilişkisini sorgulamaya başladılar. Huffmon’un önerisine göre kehanetler yazılıp ritüeller eşliğinde tapınağa yerleştiriliyordu.³⁵ Bu öneriye göre, tablette geçen *tuppi adê ša*^d *Aššur* deyimi, Tanrı Aššur’un kehaneti (Kol. I St. 27 - Kol. II St. 26) anlamına gelmekte; tanrının sembolik olarak krala zafer sözü vermesini ve antlaşma yemini etmesini ifade etmekte; ardından söylenmiş kehanet tanrılarının huzuruna yazılı olarak sunulmaktadır.³⁶

Ishida, Tevrat’ta geçen Davut hanedanının YHWH ve İsrail halkı ile antlaşmaları modeliyle konuya yaklaştı. Buna göre Davut’un YHWH ile ayrı, halkı ile ayrı bir antlaşması vardı.³⁷ K.2401’de, Issar’ın kral adına hazırladığı antlaşmanın, kral ile tebası arasındaki antlaşma olduğunu savunan Ishida, *tuppi adê ša*^d *Aššur* ifadesini Aššur’un kral önünde okunan kehanetinin adı ve kral ile tanrı arasındaki antlaşma olarak yorumladı.³⁸ Ishida’ya göre Issar’ın tanrıları çağırması (Kol. II St. 35-36), kral ile halk arasındaki antlaşmada tanık olmaları içindi.³⁹ Bilindiği üzere, antlaşmalarda tanrılar tanık olarak listelenirdi ve yeminler tutulmazsa tanık olan tanrılar yemininden döneni cezalandırırdı.⁴⁰

Yeni-Asur kehanet metinleri hakkında bir tipoloji çalışması yapan Weippert, tanrı adı (T.A.) kullanılarak üretilen kehanet adları saptadı: *abat* T.A. “T.A.’nın sözü”,⁴¹ *anaku* T.A. “Ben T.A.”, *la tapallah* “korkma!”⁴² Kehanet adı olarak *šulmu* kelimesini de ekleyen Weippert, bunu *Heilsorakel* (“selamet kehaneti”) kavramına benzetti.⁴³ K.2401’de geçen *tuppi adê ša*^d *Aššur* ifadesinden önce geçen kehanetin de *šulmu*-kehaneti olduğunu düşünen Weippert, *tuppi adê ša*^d *Aššur* ifadesiyle ilgili olarak “Aššur’un Yemin Tableti” (*Eidestafel Assurs*) çevirisiyle, *šulmu*-kehanetinin tapınağa adanmış yazılı halinin belirtildiğini vurguladı. Ritüel sayılanların ise adak sırasında yapılacaklarla ilgili talimatlar olabileceği yorumunda bulundu.⁴⁴ Weippert, antlaşma tabletinin kehanet olarak adlandırılması halinde, diğer

³⁵ Huffmon 1992: 480.

³⁶ Huffmon 2000: 59.

³⁷ Ishida 1977: 114.

³⁸ Ishida 1977: 115-116

³⁹ Ishida 1977: 116

⁴⁰ Parpola ve Watanabe 1988.

⁴¹ Örneğin, K.2401’de Kol. II St. 33-34 ve Kol. III St. 16-17’de geçen “Erbil’li Tanrıça İssar’ın Asur ülkesi kralı Esarhaddon’a sözü”.

⁴² Weippert 1981: 76-78.

⁴³ *Heilsorakel*, Zebur’dan bazı mezmurları adlandırmak için Tevrat çalışmalarında kullanılan modern bir Almanca terimdir; Weippert 1981: 90-92.

⁴⁴ Weippert 1981: 79, 92.

Yeni-Asur kehanet metinlerinde geçen kehanetlerin de antlaşma yemini olarak sayılabileceğine dikkat çeker.⁴⁵

Lewis, *şulmu* kelimesini Yeni-Asur kehanet metinlerinde kullanılan antlaşma üslup ve dilinin bir parçası olarak gördü. Bu bağlamda *tuppi adê ša dAššur* ifadesini “Aššur’un *adê*-antlaşması” (*the adê-treaty of Assur*) olarak çevirdi ve Kral Esarhaddon ile Tanrı Aššur arasında bir antlaşmayı ifade eden üsluptan gelme bir kelime saydığı *şulmu*’ya bir gönderme olarak kabul etti.⁴⁶ Ellis’e göre, *tuppi adê* (“yeminler tableti”; tablets of oaths), krala tablet üzerinde iletilen kehanete verilen ad; *adû* (“yemin”) kelimesi de bu bağlamda kehaneti tanımlıyor olmalıydı.⁴⁷ Simo Parpola, *adû*’nun semantiğine tanrının krala verdiği sözler ve tanrılar arası yapılan antlaşmaları dahil eder ve bu bağlamda K.2401’e başvurur.⁴⁸ Ishida, ayrıca K.2401 dışında, Tanrı Aššur ile Asur kralı arası bir antlaşma olduğuna dair başka bir Yeni-Asur belgesi bilinmediğine dikkat çekti.⁴⁹

Parpola, *tuppi adê*’yi Tanrı Aššur ile kral Esarhaddon arasında gerçekleştirilen ve Tanrıça İssar’ın aracı olduğu bir antlaşmanın metni olarak ele aldı.⁵⁰ Antlaşmayı ve kehanetleri ezoterik bir İstar gizem kültürünün parçaları olarak yorumladı.⁵¹ Parpola daha önce de böyle bir kültürün varlığını savunmuştu.⁵² Parpola’nın ezoterik kültür önerileri eleştirildi.⁵³ K.2401’de bu ezoterik kültür kapsamında tanrı ile kral arası bir antlaşma olabileceği görüşü ise bu eleştirilerin ilgisi dışında kaldı.⁵⁴ Tanrı ile kral arasında bir antlaşma olduğunu düşünen Weippert, *tuppi adê*’yi Kol. I St. 27 ile Kol. II, St. 26 arasındaki kehanetlerin adı olarak kabul eder ve Tanrıça İssar’ın Tanrı Aššur’un antlaşması için su ve ekmek ile yemek hazırladığını, Parpola’nın

⁴⁵ Weippert 1981: 88-89.

⁴⁶ Lewis 1996: 406-407.

⁴⁷ Ellis 1989: 144.

⁴⁸ Parpola 1987: 181.

⁴⁹ Buna bir istisna olabilir. II. Sargon’un ölümünü konu alan ve modern literatürde “Sargon’un Günahı” olarak adlandırılan edebi eserin kopyası K.4730 st. 19’da geçen “tanrılar kralının antlaşması” (*a-de-e LUGAL DINGIR.MEŠ*), Ishida’ya göre II. Sargon ile Tanrı Aššur arasında bir antlaşmayı ifade eder; Ishida 1977: 116. Başka bir okuma ve restorasyona göre ise, Asur tanrılarını Babil tanrılarından üstün tuttuğu ve tanrılarının kralı Marduk’un antlaşmasını tutmadığı için kralın öldüğü belirtilmektedir; Livingstone 1989: 77. Kırıklar nedeniyle metin tam anlaşılmiyor. Marduk kültürüne dair verilmiş sözler veya Aššur kültürünün küçümsenmesi gibi nedenler de bu ifadeyi açıklayabilir. K.4730’da kesin kanaat oluşturmaya yetecek kadar içerik yoktur.

⁵⁰ Parpola 1997: xxii-xxiv.

⁵¹ Parpola 1997: xiv-xliv.

⁵² Parpola 1993.

⁵³ Cooper 2000, Porter 2000, Lambert 2001/2002; Frahm 2001/2002; Weippert 2002.

⁵⁴ Parpola 1997: xix-xx.

önerdiği gibi tanrıçanın antlaşmayı tanrılarla gerçekleştirdiğini savunur; ancak Weippert, tanrı Aššur’un, ezoretik bir öğretinin parçası olarak tanrıça İssar ile aynı tanrısal varlık olmadığı görüşüyle Parpola’ya itiraz eder.⁵⁵

Villard, K.2401’de geçen ilk üç bölümün (Kol. I St. 1 - Kol. II St. 32) ritüel eşliğinde tanrı ile kral arasındaki antlaşmayı ifade eden bir *tuppi adê* olduğu fikrini kabul eder.⁵⁶ Kol. II St. 32 sonrası görünen çift çizgi ile iki metin türü (*genre*) arasında bir ayırım yapıldığını savunan Villard, çift çizgi sonrası gelen son iki bölümü İssar-kehanet metni olarak tanımlar ve bu metnin, antlaşmaya gönderme yaptığı için K.2401’e eklendiğini önerir.⁵⁷

Pongratz–Leisten’e göre, *tuppi adê ša^dAššur* ifadesinin geçtiği dizelerde (Kol. II St. 27-32) ritüellerin şimdiki zaman ve başka dizelerdeki kehanetlerin geçmiş veya *perfectum* zaman kiplerinin kullanması, *tuppi adê ša^dAššur* ifadesinin kehanetlerden ayrı olarak düşünülmesine yol açabilir.⁵⁸ İfadede yer alan “bu” işaret zamiri (*anniu*; Kol. II St. 27), Asur siyasi antlaşmalarında da kullanılmaktadır.⁵⁹ K.2401’de krala ihanet edenler konu edildiği için (özellikle Kol. II St. 10-26) işaret zamiriyle yapılan vurguyla, “bu” hainlerin bozdukları krala sadakat yemininin belirtilmesi mümkündür.⁶⁰ Böylece Pongratz–Leisten, *tuppi adê ša^dAššur* ifadesini “Aššur’un (yemin ettiği) *adê*-tableti” (*adê-Tafel [geschworen] bei Aššur*) olarak çevirip “(kral ile) Aššur arası antlaşma” olarak yorumlanmaması gerektiği sonucuna varır. Bir tanrının yemin etmesi ise tanrının tanık olarak yemin ettiği insanlar arası antlaşmalarda belirli “tanrı adı” (T.A.) kalıplarıyla belirtilir; başta *māmīt ša* T.A. (“T.A.’nın yemini”) veya *nīš ilāni* (“tanrılarının yemini”).⁶¹ “Büyük tanrılar yemini” (*adê ilāni rabūti*), “Aššur’un yemini” (*māmīt ša^dAššur*), “tanrılarının yemini” (*nīš ilāni*) gibi ifadeler de bu görüşü destekliyor.⁶² Yeni-Asur döneminde de antlaşmalar ve yemin metinlerinde tanrılar tanık olarak yemini bozanları cezalandırmaya ant içerlerdi.⁶³ K.2401’deki ritüelleri de bir yemin (*adê*) töreninin parçası olarak görmek mümkündür.⁶⁴

⁵⁵ Weippert 2002: 15-19.

⁵⁶ Villard 2001: 79-80.

⁵⁷ Villard 2001: 80.

⁵⁸ Pongratz–Leisten 1999: 78.

⁵⁹ SAA 2 6: 283, 291, 397, 555A, 612A; Pongratz–Leisten 1999: 80.

⁶⁰ Pongratz–Leisten 1999: 78–80.

⁶¹ Pongratz–Leisten 1999: 80.

⁶² CAD A I s.v. *adū* A, 131; CAD N II s.v. *nīšu* A, 290–291; CAD M I s.v. *māmītu*. 189-195. “Yaşam” (*nīšu*) ve “yemin” (*māmītu*) kelimeleri M.Ö. İkinci binyılda ağırlıklı olarak yemin/ant yerine kullanılırken MÖ. Birinci binyılda *adū* kelimesi aynı anlamda yaygınlık kazanmıştır. Tam anlaşılacakla beraber *adū* kelimesinin kendine özgü semantik bir anlamı var ve bazı bağlamlarda “kader” anlamı da taşımaktadır; Lauinger 2013.

⁶³ Parpola and Watanabe 1988: xxxvii.

⁶⁴ Pongratz–Leisten 1999: 80.

Weeks, *tuppi adê* ifadesinin kehanet adı olmadığı düşüncesiyle Aşşur tanıklığında Asur kralının tebası ile yaptığı bir antlaşma olup olmadığını tartışır.⁶⁵ K.2401'deki Aşşur kehanetleri, iç savaşta krala isyan edenlerin sadakat yeminlerini bozdukları için helak olduklarını ifade ediyor olabilir.⁶⁶ K.2401'de kırık iki dizeye (Kol. II St. 37-38) dikkat çeken Weeks, kırık bölümden önce Tanrıça İssar'ın tanrıları çağırdığını ve kırık bölümden sonra ise bazı kişilere su verip dönecekleri şehir ve bölgelerde suyu içerek yeminlerini hatırlayacaklarını söylediğine dikkat çeker. Weeks, tanrıların değil de kırık bölümde belirtilmiş olabilecek ve antlaşma yapan insanların bu şekilde anlatılmasını daha olası görür; İssar, Asur siyasi sadakat yeminlerini gerçekleştirmiş oluyor.⁶⁷ Bu bağlamda *tuppi adê ša^d Aššur* ifadesinin bilinen Asur siyasi antlaşma metinlerinden birisinden söz ettiği düşünülebilir.

Analiz

K.2401'de geçen *tuppi adê ša^d Aššur* ifadesini metnin kendi içeriği ve Asur İmparatorluğu'nda bilinen antlaşmalara göre yorumlamak gerektiği düşüncesiyle, ilk olarak söz konusu ifadenin metinde geçen bir kehanetin adı olup olmadığını sorgulamak gerekiyor. Bu ifade başka hiçbir Yeni-Asur kehanet metninde kehanet adı olarak geçmemektedir. Ayrıca, metinde geçen *šulmu* teriminin Aşşur kehanetleri için kullanıldığı açıklığa kavuşturulmuştur (bknz. **Kol. I. St. 9-13** için yapılan açıklama). İssar kehanetleri için Weippert'in saptadığı *abat* T.A. (T.A.[=tanrı adı] sözü) kalıbı kullanılmıştır (Kol. II St. 33-34; Kol. III St. 16-17).

K.2401'de geçen ritüeller sırasında (Kol. II St. 27-32), *tuppi adê ša^d Aššur* ("Tanrı Aşşur'un yemin/antlaşma tableti") adlı belgeyi birden fazla kişi okumaktadır ("Kralın huzurunda (yüksek sesle) okurlar"; Kol. II St. 32). Buna karşılık, bilinen ve ilgili kolofonu korunmuş Yeni-Asur kehanet metinlerinde kehanetlerin tek bir kişi tarafından söylendiği bilinmektedir.⁶⁸ K.2401'de geçen Aşşur kehanetlerini söyleyen kâhinin adı tabletin tek çizgi ile sınırlanan birinci bölümünde belirtilmemiştir. Kâhin, İssar kehanetlerini ikinci bölümde söyleyen kişi ile aynı kişi olabilir.

K.2401'deki çift çizginin Aşşur ve İssar kehanetlerini ayırt etmesi dışındaki işlevi bilinmemektedir. K.2401'de daha standart kehanet

⁶⁵ Weeks 2004: 48.

⁶⁶ Weeks 2004: 48.

⁶⁷ Weeks 2004: 49.

⁶⁸ SAA 9 1 i 28'; SAA 9 1 ii 9'; SAA 9 1 ii 13'-15'; SAA 9 1 ii 40'; SAA 9 1 iii 5'-6'; SAA 9 1 v 10-11; SAA 9 1 v 24-25; SAA 9 1 vi 31-32; SAA 9 2 i 14'; SAA 9 2 i 35'; SAA 9 2 ii 28'; SAA 9 2 iii 18'; SAA 9 6 a.y. 11-12; SAA 9 7 1; a.y. 4'-5'.

metinlerinin aksine ritüellerin de geçtiği göz önüne alınırsa, ayrı kehanetlerin söylenmesi ve ayrı ritüellerin yapılması çift çizgi ayrımını açıklayabilir.

Tabir olarak *tuppi adê ša^d Aššur* ifadesi “Aššur’un yeminler tableti/antlaşma tableti” olarak çevrilirse, söz konusu antlaşmanın ritüellerle sunulan kehanetlerden ayrı bir belge olup olmadığı ciddi olarak sorgulanmalıdır. Hem Aššur kehanetleri sonrası hem de İssar’a atfedilen ritüellerin aynı ve tek bir antlaşmayı ilgilendirdiği düşünülebilir.

Tevrat’taki antlaşma kavramını kendi içeriğinde ve yazı geleneğinde değerlendirmek mümkündür. Uzun bir aktarım geçmişi olan Tevrat’ın yazılış ve kompozisyon tarihi konusunda bir fikir birliği yoktur. Bu da Yeni-Asur kehanet metinleri gibi farklı bir *Sitz im Leben* ve sosyal içeriğe sahip bir metin türünün (*genre*) analizinde sorun yaratmaktadır. K.2401’in kral Esarhaddon döneminde kayda geçirildiği düşünülebilir. Bu bağlamda Ishida’nın belirttiği “Sargon’un Günahı” metni dikkat çekmektedir.⁶⁹ Bu metindeki “tanrılar kralının antlaşması” (*adê LUGAL ilāni*) ifadesi, tanrı ile kral arası bir antlaşma olarak yorumlanırsa kralın tanrıya karşı olan sorumluluğundan söz ettiği düşünülebilir. Tanrı, kralın ölümüne yol açarak onu cezalandırmıştır.⁷⁰ Bu yorum kesinlik kazanmamıştır. Bu metin ve tartışılan K.2401 dışında – tanrı ile kral arasında bir antlaşma hakkında belgelenmiş dini bilgi veya kavram olup olmadığı tarafımda bilinmemektedir.

K.2401’de geçen antlaşmanın ne olabileceği konusunda, mevcut Asur antlaşmalarını göz önünde tutmak gerekir. Pongratz-Leisten’in dikkat çektiği kalıplar dışında antlaşmalarda Tanrı Aššur’un mühürü basılıdır. Örneğin Esarhaddon’un Assurbanipal’i varis tayin ettiği antlaşmada bu mühür vardır.⁷¹ Bu durumda, söz konusu antlaşmanın Tanrı Aššur’a ait olduğu söylenebilir. Assurbanipal’a ait kral yazıtlarında bu antlaşmaya “büyük tanrıların yemini” (*adê/nīš ilāni rabûti*) denilmiştir.⁷² Aynı kralın yazıtlarında Mısır ile yapılan antlaşmaya “Tanrı Aššur’un ve büyük tanrıların yemini” (*adê Aššur u ilāni rabûti*) denmiştir.⁷³ Arubu ülkesiyle yapılan antlaşma “Tanrı Aššur’un büyük yeminleri” (*adê rabûti ša Aššur*) olarak adlandırılmıştır.⁷⁴

⁶⁹ Bknz. Dipnot 49.

⁷⁰ SAA 3 33 17’-20’.

⁷¹ ND 4336 ve kopyaları i-iv; SAA 2 6; Parpola ve Watanabe 1988: 28.

⁷² Prizma A Kol. I, St. 21 ve Prizma F Kol. I St. 16; Borger 1996: 15.

⁷³ Prizma E, Parça11, St. 5; Borger 1996: 179.

⁷⁴ Prizma A, Kol. IX, St. 72; Borger 1996: 68.

Yukarıda açıklandığı üzere K.2401'in hazırlanış tarihi tespit edilememiştir. Metinde geçen "Aşşur'un yeminler tableti/antlaşma tableti" (*tuppi adê ša Aššur*) ifadesinin hangi siyasi antlaşmaya karşılık geldiği bilinmemektedir. Esarhaddon'un Assurbanipal'i varis olarak atadığı antlaşmadan (SAA 2 6) önceki dönemde de aynı krala ait siyasi antlaşmalar vardı.⁷⁵ Asur devletinin diğer ülkelerle yapılan, günümüze ulaşmamış veya henüz müzelerde olup da incelenmemiş ya da ören yerlerinde keşfedilmemiş, antlaşmaları mevcuttu.

"Antlaşma tableti" (*tuppi adê*) adıyla Anadolu bir kral olan Gurdî'yi bağlayan siyasi bir antlaşmanın Eşarra Tapınağında okunduğu bilgisi bir yazışmadan öğrenilmektedir.⁷⁶ Görüşüme göre K.2401, tapınakta Aşşur kehanetleri sonrasında ritüellerle okunan Asur sadakat yeminlerini veya bir antlaşmayı konu alıyor. K.2401'de geçen Aşşur kehanetlerinde Asur ülkesi oğullarına çağrı yapılmıştı (Kol. I St. 27). Devletin seçkinlerine hitap eden kehanetler ve onları içine alan ritüeller ile okunan antlaşma (Kol. II St. 32), güç ve tanrısallık kazanıyordu. İssar'ın ritüellerinde çağrılanların kimliği ve tanrıçanın çağrısı, kırık dizeler yüzünden belirsizdir. Çağrılanlar tanrılar ise, bilinen bir siyasi antlaşmaya veya sadakat yeminine tanık olarak davet edilmiş olabilirler. Çağrılanlar seçkin kişiler ise onları ilgilendiren bir yemin töreni söz konusu olabilir. K.2401 ile ilgili yapılan bu analizle, Asur otoritelerinin kehaneti, kâhinleri ve siyasi antlaşmaları devlete sadakati sağlamak ve dini anlamda devletin gücünü sergilemek amacıyla kullandığı anlaşılıyor.

KAYNAKÇA VE KISALTMALAR

ABC	Grayson 1975
Borger 1996:	R. Borger, <i>Beiträge zum Inschriftenwerk Assurbanipals: Die Prismenklassen A, B, C = K, D, E, F, G, H, J und T sowie andere Inschriften</i> , Wiesbaden 1996.
CAD	The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago-Chicago 1956-2010.
Charpin 1992:	D. Charpin, "Le contexte historique et géographique des prophéties dans les textes retrouvés à Mari" <i>The Canadian Society for Mesopotamian Studies Bulletin</i> 23, 1992: 21-31.

⁷⁵ SAA 2 4, 5, 7.

⁷⁶ Assur valisi Tab-şilli-Eşarra, Gurdî'nin elçileri gelir gelmez, ona ait antlaşma tabletinin törenler için tapınağa getirildiğini II. Sargon'a bildirmiştir; SAA 1 76.

- Cooper 2000: J. Cooper, ““Assyrian Prophecies, The Assyrian Tree, and the Mesopotamian Origins of Jewish Monotheism, Greek Philosophy, Christian Theology, Gnosticism, and Much More” Review: Assyrian Prophecies by Simo Parpola.” *Journal of the American Oriental Society* 120, 2000: 430-444.
- Craig 1895: J. A. Craig, *Assyrian and Babylonian Religious Texts*, Leipzig 1895.
- Dalley 1986: S. Dalley, “The God Šalmu and the Winged Disk” *Iraq* 48, 1986: 85–101.
- Delattre 1888: A. Delattre, “The Oracles Given in Favour of Esarhaddon”, *The Babylonian and Oriental Record III*, 1888: 25-31.
- Ellis 1989: M. D. Ellis, “Observations on Mesopotamian Oracles and Prophetic Texts: Literary and Historiographic Considerations” *Journal of Cuneiform Studies* 41, 1989: 127-186.
- Fales ve Lanfranchi 1997: F. M. Fales ve G. B. Lanfranchi. “The Impact of Oracular Material on the Political Utterances and Political Action of the Sargonid Dynasty,” *Oracles et propheties dans l’antiquité*, 1997: 99-114.
- Frahm 2001/2002: E. Frahm, “Wie ‘christlich’ war die assyrische Religion? Anmerkungen zu Simo Parpolas Edition der assyrischen Prophetien”, *Die Welt des Orient* 31, 2000/2001: 31–45.
- Grayson 1975: A. K. Grayson, *Assyrian and Babylonian Chronicles*, Locust Valley ve Glückstadt 1975.
- Huffmon 1992: H. B. Huffmon, “Ancient Near Eastern Prophecy”, *Anchor Bible Dictionary*, 1992: 477-482.
- Huffmon 2000: H. B. Huffmon, “A Company of Prophets: Mari, Assyria, Israel”, *Prophecy in its Near Eastern Context: Mesopotamian, Biblical and Arabian Perspectives*, 2000: 47-70.
- Holloway 2002: S. W. Holloway, *Aššur is king! Aššur is King! Religion in the Exercise of Power in the Neo-Assyrian Empire*, Leiden, Boston ve Köln 2002.

- Ishida 1977: T. Ishida, *The Royal Dynasties in Ancient Israel: A Study on the Formation and Development of Royal–Dynastic Ideology*, Berlin 1977.
- Jastrow 1898: M. Jastrow, Jr., *The Religion of Babylonia and Assyria*, Boston 1898.
- Jong 2007: M. J. de Jong, *Isaiah among the Ancient Near Eastern Prophets: A Comparative Study of the Earliest Stages of the Isaiah Tradition and the Neo–Assyrian Prophecies*, Leiden 2007.
- Lambert 2001/2002: W. G. Lambert, “Review of Simo Parpola. Assyrian Prophecies. Helsinki. 1997. State Archives of Assyria 9.” *Archiv für Orientforschung* 48/49, 2001/2002: 208–211.
- Lauinger 2013: J. Lauinger, “The Neo–Assyrian *adê*: Treaty, Oath or Something Else?” *Zeitschrift für Altorientalische und Biblische Rechtsgeschichte* 19, 2013: 99–115.
- Leichty 2011: E. Leichty. *The royal inscriptions of Esarhaddon, king of Assyria (680–669 BC)*, Winona Lake, Indiana 2011.
- Lewis 1996: T. J. Lewis, “The Identity and Function of El/Baal Berith”. *Journal of Biblical Literature* 115, 1996: 401–423.
- Livingstone 1989: A. Livingstone, *Court Poetry and Literary Miscellanea*, Helsinki 1989.
- Mack 2010: R. Mack, *Neo–Assyrian Prophecy and the Hebrew Bible: Nahum, Habakkuk, and Zephaniah*, Piscataway, NJ 2010.
- Nissinen 2003: M. Nissinen, *Prophets and Prophecy in the Ancient Near East*, Atlanta 2003.
- Parpola 1987: S. Parpola, *The Correspondence of Sargon II, Part I: Letters from Assyria and the West*, Helsinki 1987.
- Parpola 1993: S. Parpola, “The Assyrian Tree of Life: Tracing the Origins of Jewish Monotheism and Greek Philosophy” *Journal of Near Eastern Studies* 52, 1993: 161–208.
- Parpola 1997: S. Parpola, *Assyrian Prophecies*, Helsinki 1997.
- Parpola ve Watanabe 1988: S. Parpola ve K. Watanabe, *Neo–Assyrian Treaties and Loyalty Oaths*, Helsinki 1988.

- Perroudon 1992: M.-C. Perroudon, “An Angry Goddess” *State Archives of Assyria Bulletin* 6/1, 1992: 41-43.
- Porter 2000: B. N. Porter, “The Anxiety of Multiplicity: Concepts of Divinity as One and Many in Ancient Assyria”, *One God or Many?: Concepts of Divinity in the Ancient World*, 2000: 211-271.
- Pinches 1878: T. G. Pinches, “Oracles of Istar of Arbela”, *Records of the Past XI: Being English Translations of Assyrian and Egyptian Monuments*, 1878: 59-72.
- Pongratz–Leisten 1999: B. Pongratz–Leisten, *Herrschaftswissen in Mesopotamien. Formen der Kommunikation zwischen Gott und König im 2. und 1. Jahrtausend v. Chr.*, Helsinki 1999.
- Pongratz–Leisten: B. Pongratz–Leisten, “The Writing of the God’ and the Textualization of the Neo–Assyrian Prophecy”, *Spotlights on Jewish Prophecy: Functions of Prophecy in Jewish Scriptures and Beyond*, yayımlanacak.
- Postgate 2002: J. N. Postgate, “Review: Simo Parpola. Assyrian Prophecies. (State Archives of Assyria, vol IX). Helsinki University Press. Helsinki. 1997.” *Journal of Semitic Studies* 47, 2002: 312–313.
- RINAP 4 Leichty 2011
- SAA 1 Parpola 1987
- SAA 2 Parpola ve Watanabe 1988
- SAA 3 Livingstone 1989
- SAA 9 Parpola 1997
- Smith 1875: G. Smith, “Addresses of Encouragement to Esarhaddon”, *The Cuneiform Inscriptions of Western Asia; Vol. IV: A Selection from the Miscellaneous Inscriptions of Assyria et Bd. V: A Selection from the Miscellaneous Inscriptions of Assyria and Babylonia*, 1875:Pl. 61, no. 68.
- Strong 1893: S. A. Strong, “On Some Oracles to Esarhaddon and Ashurbanipal” *Beiträge zur Assyriologie* 2, 1893: 627-645.
- Villard 2001: P. Villard, “Les Prophetes A L’Epoque Neo-Assyrienne”, *Prophètes et Rois: Bible et Proche-Orient*, 2001: 55-84.
- Weeks 2004: N. Weeks, *Admonitions and Curse: The Ancient Near Eastern Treaty/Covenant Form as a Problem in Intercultural Relationships*. London ve New York 2004.

- Weippert 1981: M. Weippert, "Assyrische Prophetien der Zeit Asarhaddons und Assurbanipals", *Assyrian Royal Inscriptions: New Horizons in Literary, Ideological, and Historical Analysis*, 1981: 71-115.
- Weippert 2002: M. Weippert, "'König, fürchte dich nicht!' Assyrische Prophetie im 7. Jahrhundert v. Chr." *Orientalia* 71, 2002: 1-54.

K.2401 Ön Yüz. I. ve II. Kolonlar. © British Museum Mütevelli Heyeti

K.2401 Arka Yüz. III. ve IV. Kolonlar. © British Museum Mütevelli Heyeti